

**СКРИНІНГ ПОТЕНЦІЙНИХ АНАЛГЕТИКІВ СЕРЕД ПОХІДНИХ
4-(ГІДРОКСІ)-2-ОКСО-1,2-ДИГІДРОХІНОЛІН-3-КАРБОНОВИХ КИСЛОТ
НА МОДЕЛІ “ОЦТОВОКИСЛИХ КОРЧІВ”**

Проведено скринінгові дослідження серед похідних 4-(гідроксі)-2-оксо-1,2-дигідрохінолін-3-карбонових кислот, які спрямовані на пошук нових потенційних аналгетиків, на моделі “оцтовокислих корчів”. За результатами досліджень встановлено, що максимальну аналгетичну активність проявляє речовина під лабораторним шифром ВО-60. Її аналгетична активність у дозі 20 мг/кг дорівнює 75,3 %.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: аналгетики, скринінг, аналгетична активність.

ВСТУП. На сьогодні можна, безсумнівно, вважати, що біль належить до найпоширеніших скарг пацієнтів і значною мірою формує стан організму хворого в цілому [1, 6]. Відомо, що саме з інтенсивним больовим синдромом звертаються до лікарів майже 65 % пацієнтів [6, 7].

Аналгетичні засоби, хоча й використовуються сьогодні у великих об'ємах, усе ж мають широкий спектр небажаних ефектів, прояв яких у багатьох випадках є причиною припинення лікування обраним лікарським засобом [5]. Однією з найбільш розповсюджених побічних реакцій нестероїдних протизапальних лікарських засобів (близько 30 % випадків) є гастротоксичність, що проявляється ураженням слизових оболонок з формуванням ерозій та виразок. Інші небажані ефекти, хоча і зустрічаються рідше, однак можуть спричинити небезпечні для життя стани, такі, як шлунково-кишкові кровотечі, анафілактичний шок, гострий набряк легень, кардіоваскулярні реакції, лікарський вовчак [2, 5].

Тому зрозуміло, що вимоги до нових знеболювальних засобів дуже суворі. Перш за все до них можна віднести високу фармако-терапевтичну активність, мінімальну кількість побічних реакцій, а також доступність для пацієнта [2, 4].

Саме тому цілеспрямований пошук високо-коefficientних та нешкідливих знеболювальних лікарських засобів є актуальною проблемою сучасної медицини, і особливу увагу

© Л. В. Савченкова, С. І. Фоменко, 2012.

приділяють сполукам з принципово новою хімічною структурою. До таких сполук можна віднести і досліджувані нами речовини, що за своєю хімічною структурою не мають аналогів серед аналгетичних засобів та є похідними 4-гідроксі-2-оксо-1,2-дигідрохінолін-3-карбонових кислот, тому і виступають речовинами, перспективними для використання як знеболювальних препаратів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Дослідження проводили на 552 білих мишах обох статей масою 18–23 г. Піддослідних тварин утримували в стандартних умовах віварію Луганського державного медичного університету при природному освітленні й вільному доступі до води та їжі. Усі дослідження проводили відповідно до міжнародних правил поводження з тваринами (Директива 86/309 Європейської спільноти від 24 грудня 1986 р.), комісії з біоетики Луганського державного медичного університету (наказ від 02.09.09 № 6) та рекомендацій ДЕЦ МОЗ України [3]. Знеболювальну дію потенційних аналгетиків вивчали на моделі “оцтовокислих корчів”. При відтворенні даного патологічного стану введення оцтової кислоти сприяє загальній активації ноцицептивної системи тварини і місцевому вивільненню брадикініну, гістаміну, серотоніну, простагландинів, лейкотриєнів та інших медіаторів болю, що призводить до розвитку мимовільних скорочень м'язів живота – “корчів”, які супроводжуються витягуванням задніх кінцівок і

вигинанням спини. Саме тому дослідження анальгетичної активності (АА) знову синтезованих сполук на моделі "оцтовокислих корчів" дозволяє визначити вплив досліджуваної речовини відразу на всі медіатори периферичного компонента болю [3].

"Оцтовокислі корчі" відтворювали шляхом внутрішньочеревного введення 0,6 % розчину оцтової кислоти з розрахунку 0,1 мл на 10 г маси тіла тварини. Хімічний подразник вводили через 1 год після введення досліджуваних сполук з наступним спостереженням за мишами протягом 20 хв та визначенням кількості "корчів". Тварини контрольної групи в еквівалентній кількості отримували 0,9 % розчин натрію хлориду. Як препарати порівняння використовували метамізол натрію ("Анальгін-Дарниця", 50 %, 2 мл) перорально в дозі 55 мг/кг та диклофенак натрію ("Наклофен", 75 мг/3 мл, KRKA, Словенія) перорально в дозі 5 мг/кг. Усі досліджувані речовини вводили перорально одноразово в дозі 20 мг/кг за 1 год до відтворення патології у вигляді суспензій, які готували *ex tempore* загальноприйнятими методами з використанням емульгатора Twin-80.

Анальгетичну активність оцінювали за здатністю речовини зменшувати кількість "корчів" у дослідній групі порівняно з контрольною і виражали у відсотках. Розрахунок проводили за формулою:

$$AA = \frac{C_k - C_d}{C_k} \cdot 100 \%,$$

де АА – анальгетична активність, %;

Ск – середня кількість "корчів" у контрольній групі;

Сд – середня кількість "корчів" у дослідній групі.

Статистичну обробку отриманих результатів проводили за допомогою комп'ютерних програм методами варіаційної статистики з використанням t-критерію Стюдента та непараметричних методів аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ. Результати проведених досліджень показали, що під впливом подразнювального агента (оцтова кислота) в мишей формується виражений больовий синдром, який протягом перших 20 хв проявляється скороченнями м'язів живота у кількості $83 \pm 1,3$ (табл.).

Таблиця – Анальгетична активність потенційних анальгетиків на моделі "оцтовокислих корчів" (n=6)

Шифр	Середня кількість "корчів"	АА, %	Шифр	Середня кількість "корчів"	АА, %
1	2	3	4	5	6
I серія					
BO-1	25±1,03*	69,8±1,24	BO-8	44,3±1,7*	46,5±2,1
BO-2	64,8±1,6*	21,8±2,0	BO-9	68,3±1,1*	17,6±1,2
BO-3	28,6±1,2*	65,4±1,44	BO-10	78,8±2,1	5,1±2,6
BO-4	54±1,1*	34,9±1,3	BO-11	66,6±1,8*	19,6±2,2
BO-5	50±1,3*	39,5±1,4	BO-12	49,5±1,4*	40,3±1,78
BO-6	50±1,2*	39,5±1,4	BO-13	69,5±1,9*	16,2±2,3
BO-7	42,1±1,2*	49,1±1,5			
II серія					
BO-14	59,3±2,6	28,5±3,1	BO-19	50,3±2,5*	39,3±3,1
BO-15	29,6±2,4*	64,2±2,9	BO-20	41,3±3,1*	50,2±3,8
BO-16	37,8±2,2*	54,4±2,6	BO-21	41,3±3,1*	50,2±3,8
BO-17	63±2,5*	24,1±3	BO-22	53,1±2,3*	35,9±2,7
BO-18	54,8±2,4*	33,9±2,9	BO-23	64,6±1,8*	22,1±2,1
III серія					
BO-24	67,3±2,4*	18,8±2,9	BO-36	55,6±2,2*	32,9±2,6
BO-25	64,1±2*	22,6±2,4	BO-37	53,7±1,5*	35,1±1,8
BO-26	52,6±2,3*	36,5±2,8	BO-38	46±2,1*	44,3±2,6
BO-27	32,6±2,4*	60,6±2,9	BO-39	48,1±1,9*	41,9±2,3
BO-28	62,8±2,3*	24,2±2,8	BO-40	63,1±2,2*	23,8±2,7
BO-29	55,6±2,9*	32,9±3,5	BO-41	71,6±1,5*	13,6±1,8
BO-30	59,3±2*	28,5±2,4	BO-42	78,5±1,7*	5,4±2
BO-31	62,1±1,8*	25,1±2,2	BO-43	64,5±1,8*	22,2±2,2
BO-32	43±1,7*	48,1±2,1	BO-44	83,5±1,7	-0,6±2,1
BO-33	71±1,7*	14,4±2	BO-45	51,5±1,7*	37,9±2,1
BO-34	46,5±2*	43,9±2,4	BO-46	54,1±1,9*	34,7±2,2
BO-35	59,3±1,1*	28,5±1,3			

1	2	3	4	5	6
IV серія					
BO-47	27,8±1,1*	66,6±1,3	BO-58	44,3±1,8*	46,5±2,2
BO-48	57,8±2,1*	30,3±2,5	BO-59	27±1*	67,4±1,2
BO-49	46±1,5*	44,5±1,8	BO-60	20,5±1,4*	75,3±1,7
BO-50	45,1±4,5*	45,5±5,4	BO-61	30,5±1,4*	63,2±1,7
BO-51	38,1±1*	54±1,2	BO-62	41±1,7*	50,6±2,1
BO-52	72,6±1,1*	12,4±1,3	BO-63	49,1±1,7*	40,7±2
BO-53	51,6±4*	37,7±4,4	BO-64	50,1±1,9*	39,5±2,3
BO-54	53,5±0,7*	36,5±0,9	BO-65	53,5±1,5*	35,5±1,8
BO-55	38,5±0,7*	53,6±0,9	BO-66	55,6±2,2*	32,9±2,7
BO-56	38,6±1,4*	53,4±1,7	BO-67	47,5±2,5*	42,7±3
BO-57	50,1±2,3*	39,5±2,8			
V серія					
BO-68	57,8±3*	30,3±3,6	BO-81	45,6±1*	44,9±1,2
BO-69	46,3±2*	44,1±2,4	BO-82	52,1±1,2*	37,1±1,5
BO-70	42,3±1,9*	48,99±2,3	BO-83	66,1±1,6*	20,2±1,9
BO-71	55,1±1,5*	33,5±1,8	BO-84	52,6±1*	36,5±1,2
BO-72	67,1±2,3*	19±2,7	BO-85	61±1,3*	26,5±1,6
BO-73	70,8±1*	14,6±1,2	BO-86	58,5±1,6*	29,5±1,9
BO-74	52,8±1,4*	36,3±1,7	BO-87	63,1±2,3*	23,8±2,8
BO-75	49,8±1,3*	39,9±1,6	BO-88	69,6±1,3*	16±1,6
BO-76	42,5±2,3*	48,7±2,8	BO-89	51,3±1,7*	38,1±2
BO-77	58,8±2,3*	29,1±2,8	BO-90	53,6±1,3*	35,3±1,6
BO-78	58,5±1,5*	29,5±1,9	BO-91	49±1*	40,9±1,2
BO-79	44,8±1,3*	45,9±1,6	BO-92	47,6±1,2*	42,5±1,5
BO-80	43,8±1,4*	47,1±1,6			
Препарати порівняння					
Метамізол натрію	53,8±1,4*	35,1±1,7	Диклофенак натрію	40,1±2,3*	51,6±2,8

Примітка. * – $p < 0,05$ відносно контрольної групи тварин.

Аналіз наведених у таблиці результатів досліджень показав, що найбільш виражену знеболювальну активність проявили сполуки під лабораторним шифром BO-1, BO-3, BO-15, BO-27, BO-47, BO-59, BO-60, BO-61, аналгетична активність яких, відповідно, склала 69,87, 65,4, 64,2, 60,4, 66,6, 67,4, 75,3, 63,2 %. Слід зазначити, що АА сполуки-лідера BO-60 значно перевищує АА препаратів порівняння, а саме: метамізол натрію – майже на 100 %, а диклофенак натрію – на 45 %. Також досить високу АА проявили сполуки під лабораторним шифром BO-16, BO-20, BO-21, BO-51, BO-55, BO-62, АА яких, відповідно, склала 54,4, 50,2, 50,2, 54, 53,6, 50,6 %. На відміну від вищенаведених речовин, усі інші сполуки в аналогічній дозі суттєво не знижували кількість “корців”, зафіксованих у контролі, а отже, не мали вираженого аналгетичного ефекту.

Для наочності оцінки АА найактивніших сполук у порівняльному аспекті результати досліджень показано на рисунку, з якого видно, що здатність до активування антиноцицептивної системи організму піддослідних тварин значно більше реалізується при використанні сполук BO-1, BO-59 та BO-60.

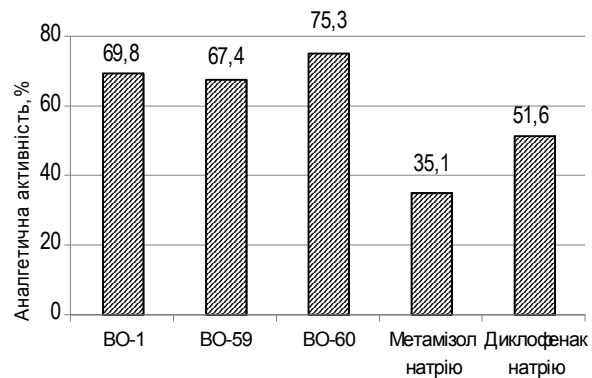

Рис. Порівняльний аналіз найактивніших досліджуваних сполук.

ВИСНОВКИ. З усіх вивчених потенційних аналгетиків найбільш виражену знеболювальну дію проявляє речовина під лабораторним шифром BO-60, її аналгетична активність складає 75,3 %. Саме тому досить перспективним є подальше поглиблене дослідження речовини BO-60 як потенційного аналгетика щодо виявлення аналгетичної дії на інших моделях болю, механізмів знеболювальної дії та її побічних реакцій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Викторов А. П. Контроль за безопасностью нестероидных противовоспалительных препаратов при медицинском применении / А. П. Викторов // Therapia. – 2009. – № 3(35). – С. 8–18.
2. Викторов А. П. Проблемы применения анальгетиков-антипиретиков в соответствии с критериями их безопасности / А. П. Викторов, В. Г. Кучер, А. В. Кошуба // Укр. ревматол. журн. – 2006. – № 2(24). – С. 4–9.
3. Доклинические исследования лекарственных средств : методические рекомендации / под ред. А. В. Стефанова. – К. : Авицена, 2002. – 420 с.
4. Одинак М. М. Болевые синдромы в неврологической практике / М. М. Одинак, С. А. Живолупов, И. Н. Самарцев // Журн. неврол. и псих. – 2009. – № 9. – С. 80–88.
5. Палій І. Г. Біль та знеболення в загальноклінічній практиці / І. Г. Палій, І. Г. Резніченко // Сімейна медицина. – 2007. – № 1. – С. 38–41.
6. Эффективность лорноксикама и кеторолака в профилактике и лечении послеоперационного болевого синдрома у пациентов нейрохирургического профиля / В. И. Петров, А. В. Сабанов, В. Г. Медведев [и др.] // Хирургия. – 2009. – № 2. – С. 64–70.
7. Ядловский О. Е. Поиск ненаркотических анальгетиков: проблемы и перспективы / О. Е. Ядловский // Вісник фармакології та фармації. – 2008. – № 9. – С. 48–55.

Л. В. Савченкова, С. И. Фоменко

ЛУГАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

СКРИНИНГ ПОТЕНЦИАЛЬНЫХ АНАЛГЕТИКОВ СРЕДИ ПРОИЗВОДНЫХ 4-(ГИДРОКСИ)-2-ОКСО-1,2-ДИГИДРОХИНОЛИН-3-КАРБОНОВЫХ КИСЛОТ НА МОДЕЛИ “УКСУСНОКИСЛЫХ КОРЧЕЙ”

Резюме

Проведены скрининговые исследования среди производных 4-(гидрокси)-2-оксо-1,2-дигидрохинолин-3-карбоновых кислот, которые направлены на поиск новых потенциальных анальгетиков, на модели “уксуснокислых корчей”. По результатам исследований установлено, что наиболее выраженную анальгетическую активность проявляет вещество под лабораторным шифром ВО-60. Его анальгетическая активность в дозе 20 мг/кг составляет 75,3 %.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: **анальгетики, скрининг, анальгетическая активность.**

L. V. Savchenkova, S. I. Fomenko
LUHANSK STATE MEDICAL UNIVERSITY

SCREENING OF POTENTIAL ANALGETICS OF THE DERIVATIVES 4-(GIDROXI)-2-OXO-1,2-DIHYDROHYNOLIN-3-CARBONS ACIDS ON THE MODEL OF ACETIC “CONVALTIIONS”

Summary

There were conducted screening researches directed on the search of potential analgetics of the derivative 4-(gidroxi)-2-oxo-1,2-dihydrohynolin-3-carbons acids on the model of acetic “convaltiions”. According to the results of research it is established that maximum analgesic activity shows substance under laboratory code number BO-60, analgesic activity at dose 20 mg/kg was 75,3 %.

KEY WORDS: **analgetics, screening, analgetic’s activity.**

Отримано 07.11.11

Адреса для листування: Л. В. Савченкова, Луганський державний медичний університет, кв. 50-річчя Оборони Луганська, 1 г, Луганськ, 91045, Україна.